ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ
II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

Кафедра філології
Filológia Tanszék

«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ: КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ» / UKRÁN IRODALOMTÖRTÉNET: A XIX. SZÁZAD VÉGE – A XX. SZÁZAD ELEJE

(для студентів 2-го курсу освітньої програми «014. Середня освіта. Українська мова і література») / a „Középfokú oktatás. Ukrán nyelv és irodalom” képzési program 2. évfolyamos hallgatói részére)

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ / MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ

до практичних (семінарських) занять / gyakorlati (szemináriumi) foglalkozásokhoz

Історія української літератури (кінця XIX – початку XX століття) / Ukrán irodalomtörténet (a XIX. század vége és XX. század eleje)
(назва навчальної дисципліни / a tantárgy neve)

Перший (бакалаврський) / Alapképzés (BA)
(ступінь вищої освіти / a felsőoktatás szintje)

01 Освіта/Педагогіка / 01 Oktatás/Pedagógia
(галузь знань / képzési ág)

Середня освіта (Українська мова і література) / Középiskolai oktatás (Ukrán nyelv és irodalom)
(освітня програма / képzési program)

Берегове / Beregszász
2023 р. / 2023

Методичні вказівки призначені для більш ефективної організації роботи на практичних заняттях з дисципліни «Історія української літератури (кінця XIX – початку XX століття)» здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання, які навчаються на спеціальності (спеціалізації) «014 Середня освіта (014.01 Українська мова і література)». У роботі матеріал структуровано за тематичним принципом до кожного заняття у відповідності до освітньо-професійної програми, навчального плану, робочої програми дисципліни «Історія української літератури (кінця XIX – початку XX століття)».

Затверджено до використання у навчальному процесі
на засіданні кафедри філології ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ
(протокол №6 від 25 квітня 2023 року)

Розглянуто та рекомендовано Радою із забезпечення якості вищої освіти
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ
(протокол №8 від 19 травня 2023 року)

Рекомендовано до видання у електронній формі (PDF)
рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ
(протокол №5 від 24 травня 2023 року)

Підготовлено до видання в електронній формі (PDF) кафедрою філології
спільно з Видавничим відділом Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ

Розробники методичних вказівок:

Олександр КОРДОНЕЦЬ – кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ

Тетяна ВАЙДИЧ – магістр філології, старший викладач кафедри філології Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ

Рецензенти:

Оксана КУЗЬМА – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури філологічного факультету Ужгородського національного університету

Єлизавета БАРАНЬ – доктор філософії у галузі гуманітарних наук за спеціальністю «Філологія», доцент кафедри філології Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ

Відповідальні за випуск:

Аніко БЕРЕГСАСІ – доктор габілітований у галузі гуманітарних наук, доцент, завідувач та професор кафедри філології Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ

Олександр ДОБОШ – начальник Видавничого відділу ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ

За зміст методичних вказівок відповідальність несуть розробники.

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua)

© Олександр Кордонець, Тетяна Вайдич, 2023
© Кафедра філології ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ, 2023

Ukrán irodalomtörténet (a XIX. század vége és XX. század eleje) című tantárgyhoz készített módszertani útmutató célja a gyakorlati foglalkozások hatékonyabb megszervezésének segítése a nappali tagozatos 014 Középiskolai oktatás (Ukrán nyelv és irodalom) alapképzési szak hallgatói számára. A munkában minden egyes foglalkozás tananyaga tematikus alapelveken került elrendezésre a képzési programnak, a tantervnek, és az *Ukrán irodalomtörténet (a XIX. század vége és XX. század eleje)* című tantárgy munkatervének megfelelően.

Az oktatási folyamatban történő felhasználását jóváhagyta
a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszéke
(2023. április 25., 6. számú jegyzőkönyv).

Megjelentetésre javasolta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Felsőoktatási Minőségbiztosítási Tanácsa
(2023. május 19., 8. számú jegyzőkönyv).

Elektronikus formában (PDF fájlformátumban) történő kiadásra javasolta
a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2023. május 24., 5. számú jegyzőkönyv).

Kiadásra előkészítette a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Filológia Tanszéke és Kiadói Részlege.

A módszertani útmutató kidolgozói:

Dr. KORDONEC Olekszandr – a filológiai tudományok kandidátusa, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszékének docense

VAJDICS Tetjána – a filológia magisztere, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszékének adjunktusa

Szakmai lektorok:

Dr. KUZMA Okszána – a filológiai tudományok kandidátusa, docens, az Ungvári Nemzeti Egyetem (Filológiai Kar) Ukrán Irodalom Tanszékének tanszékvezetője

Dr. BÁRÁNY Erzsébet – PhD, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszékének docense

A kiadásért felelnek:

Dr. habil. BEREGSZÁSZI Anikó – PhD, docens, habilitált nyelvészdoktor, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszékének tanszékvezető professzora

DOBOS Sándor – a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Részlegének vezetője

A segédlet tartalmáért kizárólag a módszertani útmutató kidolgozói felelnek.

Kiadó: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (cím: 90 202, Beregszász, Kossuth tér 6. E-mail: foiskola@kmf.uz.ua)

© Kordonec Olekszandr, Vajdics Tetjána, 2023
© A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszéke, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП 6

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ 8

Тема №1. «Мойсей» Івана Франка як зразок філософської неоромантичної поеми 9

Тема №2. Тематичне та жанрове багатство малої прози Івана Франка 9

Тема №3. Художня оригінальність лірики Лесі Українки 10

Тема №4. Драматургія Лесі Українки («Бояриня», «Лісова пісня») 11

Тема №5. Мотиви лірики Олександра Олеся 12

Тема №6. Михайло Коцюбинський – митець імпресіонізму 12

Тема №7. Феміністичний дискурс ранньої прози Ольги Кобилянської 13

Тема №8. Новаторство та символізм роману «Земля» Ольги Кобилянської 13

Тема №9. Творчість Василя Стефаника і зародження експресіонізму в українській прозі 14

Тема №10. Творчість Володимира Самійленка 14

САМОСТІЙНА РОБОТА 16

ЗРАЗКИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ 17

СПИСОК ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ 20

КОМПЛЕКС КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ 25

ГЛОСАРІЙ 27

ЛІТЕРАТУРА 30

ВСТУП

Українська література кінця XIX – початку XX століття – це якісно новий етап у розвитку вітчизняного письменства. Цей період органічно завершує розвиток нової української літератури і становить її вершину, водночас прокладаючи шлях наступним етапам. Література цього часу розвивалася в загальноєвропейському контексті, але мала і свої національні особливості, зумовлені історичними обставинами. Головна така особливість полягала в постійному тісному зв'язку літератури з національно-визвольним, гуманістичним рухом.

Мистецтво зламу століть переживає кризу ідей раціоналізму, позитивізму та народництва, все більшу популярність здобувають нові філософські течії. У літературі це відображається в посиленні індивідуально-особистісного начала творчої діяльності, в еволюції поглядів на людину, у збільшенні ролі інтуїтивного, чуттєвого пізнання, у зростанні ваги психологічної, екзистенційної проблематики, в усвідомленні естетичних вартостей слова.

Багатство та різнобічність тематичних, стильових, ідейних, художньо-зображальних пошуків є однією з найприкметніших особливостей української літератури кінця XIX – початку XX ст. У літературному процесі спостерігаємо дві потужні тенденції: оновлення реалізму (неореалізм) та поява модернізму (в межах якого виділяються різні стильові течії: неоромантизм, імпресіонізм, експресіонізм, символізм).

Письменники охоплюють все більші обшири як суспільного, так і особистого життя людини, звертаються до загальнолюдських, філософських проблем людського буття, свідомості, моралі, добра і зла, гріха й спокути, злочину і кари, страждання і смерті, сенсу людського життя, взаємодії свідомого та підсвідомого в психіці людини. Молода генерація митців, яка гучно заявила про себе на зламі століть, чітко виступила за оновлення літератури, відхід від реалізму та побутописання, звернення до нових тем, мотивів та образів. Для авторів головне – дослідити внутрішній світ людини, з'ясувати підсвідомі мотиви її поведінки та вчинків. Це вплинуло на форму творів. У прозі популярними стають малі жанри, активно розвивається новела та оповідання. У літературу проникає ліризм та імпресіонізм, зростає роль фрагментарних жанрів. Виникають жанри на межі літературних родів. Кінець XIX – початок XX століття характеризується синкретизмом мистецтв, література активно взаємодіє з музикою та живописом.

Процеси оновлення письменства знайшли відгук і в середовищі критиків. Одним із перших про зміни в літературі написав І.Франко. У праці «Старе і нове в сучасній українській літературі» він відзначив появу у нашому письменстві молодого покоління письменників, які змінили попередню традицію. Цих авторів критик назвав новою школою. Вони відрізняються від старших письменників не тільки тим, що пишуть про нові теми та проблеми, але і способом змалювання цих проблем. Головне для представників нової школи – не довгі описи суспільства, зовнішніх умов життя, для них – головне людина, те, що відбувається в її душі. Саме туди хочуть проникнути молоді письменники і звідти, мов лампою, освічувати все навколо, тобто описувати все саме так, як бачить сама людина.

Про оновлення літератури свідчить і поява літературних угруповань. Першим таким гуртком була «Молода Муза», заснована у 1906 році у Львові. До неї входили такі письменники, як Б.Лепкий, В.Пачовський, П.Карманський, О.Луцький та інші. Вони оголосили про орієнтацію на західну філософію та літературу, закликали інших письменників відходити від реалізму, тісних рамок позитивізму, активно використовувати у своїх творах нові ідеї, теми, образи. Погляди угруповання були викладені у статті Остапа Луцького «Молода Муза», надрукованій у 1907 р. у журналі «Світ». Через декілька років у Києві також утворився гурток письменників та критиків, які об'єдналися навколо журналу «Українська хата». «Хатяни» теж закликали до оновлення літератури, але і настоювали на тому, що українська література повинна йти своїм шляхом і спиратися на національні традиції.

Таким чином, попри несприятливі суспільно-історичні обставини, роздільність українських земель між двома імперіями українська література кінця XIX – початку XX ст., розвиваючи та примножуючи національні іманентні традиції, стала за змістом і формою літературою цілком сучасною та європейською.

Очікувані результати після закінчення курсу «Історія української літератури кінця XIX - початку XX ст.»:

Знання з предметної галузі включають:

- предмет, об'єкт та завдання історії української літератури;
- основні етапи формування історії української літератури як наукової дисципліни;
- специфіку співвідношення літератури з фольклором, іншими видами мистецтва, історією, філософією, релігією;
- теоретичні засади, методи та методику вивчення курсу історії української літератури;
- особливості впливу філософських ідей на розвиток української літератури;
- знання художніх творів, розуміння сучасних наукових підходів до їх аналізу;
- основні положення літературознавчих праць;
- творчі біографії письменників, характерні особливості їхнього індивідуального стилю;
- основні тенденції розвитку поезії, прози та драматургії;
- об'єктивні процеси взаємовпливів і взаємодії української та європейських літератур;
- обсяг та проблемні питання шкільного курсу української літератури.

Когнітивні компетентності включають:

- здатність використовувати знання для аналізу літературних, культурних, суспільно-історичних явищ;
- володіти здобутими теоретичними знаннями та практичними навичками для аналізу літературознавчих процесів;
- здатність установлювати специфічні та загальні особливості літературних, культурних явищ;
- оперувати здобутками літературознавчої науки;
- володіти вмінням аналізувати, порівнювати, робити висновки, дискутувати.

До практичних умінь та навичок входять:

- вміти сприймати і аналізувати твір у його формально-змістовій єдності.
- вільно користуватися системою знань з історії української літератури кінця XIX – початку XX ст.;
- виокремлювати основні напрями та стилі української літератури кінця XIX – початку XX ст., усвідомлювати їх синтез та переплетення, орієнтуватись у загальній проблематиці письменства, знати сюжетні особливості та героїв вивчених епічних, ліричних та драматичних творів;
- розкривати суть та особливості модернізму як основного літературного напряму цього періоду, давати характеристику модерністських стильових течій;
- користуватися літературно-критичною термінологією;
- аналізувати художні твори під кутом зору сучасної методології та літературознавчих досліджень;
- усвідомлювати об'єктивну цінність того чи іншого українського письменника для сучасного читача, знати творчі біографії авторів, характерні особливості індивідуального стилю;
- порівнювати і знаходити спільні риси та відмінності в українській та європейських літературах кінця XIX – початку XX ст.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. «Мойсей» Івана Франка як зразок філософської неоромантичної поеми – 2 год.
2. Тематичне та жанрове багатство малої прози Івана Франка – 2 год.
3. Художня оригінальність лірики Лесі Українки – 2 год.
4. Драматургія Лесі Українки («Бояриня», «Лісова пісня») – 2 год.
5. Мотиви лірики Олександра Олеся – 2 год.
6. Михайло Коцюбинський – митець імпресіонізму – 2 год
7. Феміністичний дискурс ранньої прози Ольги Кобилянської – 2 год
8. Новаторство та символізм роману «Земля» Ольги Кобилянської – 2 год
9. Новелістика Василя Стефаника і зародження експресіонізму в українській прозі – 2 год
10. Творчість Володимира Самійленка – 2 год

Всього: 20 годин

Тема №1
«Мойсей» Івана Франка як зразок філософської неоромантичної поеми

1. Джерела поеми та шляхи її творчого переосмислення. Роль авторської передмови у з'ясуванні суспільно-філософської проблематики твору.
2. Композиційна структура поеми. Роль символів, умовних образів, пейзажу, вставних епізодів, притч у розгортанні сюжету. Конфлікт між провідником і масою.
3. Засоби характеротворення образу Мойсея: авторська розповідь, портрет, діалоги, проповідь, «заповіт» дітям, внутрішній монолог, молитва на вершині гори; пророк у сприйнятті юрби. Функція умовних образів (Азазель, Єгова) в розкритті драматизму внутрішньої боротьби пророка. Поєднання епічних, драматичних та ліричних прийомів у творенні образу.
4. Національно-патріотичне звучання поеми. «Мойсей» як другий «Заповіт» українському народові (Ю.Шерех). Загальнолюдські та національні ідеї у творі.

Рекомендована література

1. *Гординський С. Мойсей – сумління українського народу // Українське слово. К., 1994. Кн.1.*
2. *Забужко Н. Заповіт українському народові (Аналіз поеми «Мойсей» І. Франка) // Українська мова і література в школі. 1991. №9 .*
3. *Корнійчук В. С. Ліричний універсум Івана Франка: горизонти поетики: монографія. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2004.*
4. *Неврлий М. Філософські основи Франкового «Мойсея» // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин. Матеріали міжнародної наукової конференції. Львів, 1998.*
5. *Пархомик Ю. Поема Івана Франка «Мойсей» – твір неоромантизму // Українське літературознавство. Львів, 1993. Випуск 58.*
6. *Шерех Ю. Другий «Заповіт» української літератури // Українське слово. К., 1994. Кн.1.*

Тема №2
Тематичне та жанрове багатство малої прози Івана Франка

1. Соціальна проблематика ранньої прози І.Франка. Поєднання елементів реалізму та натуралізму в бориславському циклі оповідань. Новаторство І.Франка в зображенні життя робітників.
2. Оригінальність «гуцульських» оповідань І.Франка «Як Юра Шикманюк брів Черемош» і «Терен у нозі». Поєднання елементів символізму та неоромантизму в цих творах. Філософська проблематика оповідань.
3. Повість-новела «Сойчине крило» як зразок лірико-імпресіоністичного письма. Проблематика твору. Нові прийоми в композиції. Засоби ліризації викладу. Настроєвість (суб'єктивність) та її роль у розкритті характерів. Функція пейзажу, образів-символів, мови натяків і підтексту, поетичний синтаксис твору.
4. І.Франко між «старою» та «новою» школою в українській прозі. Особливості стильової еволюції письменника.

Рекомендована література

1. *Голод Р. Іван Франко та літературні напрями кінця XIX – початку XX століття. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2005. .*

2. *Гундорова Т. Франко – не Каменяр. Франко і Каменяр. К.: Критика, 2006.*
3. *Денисюк І. Життя і жанр (Про робітниче оповідання Івана Франка) // Денисюк І. Невичерпність атома. Серія «Франкознавчі студії». Львів, 2001. Випуск 2.*
4. *Денисюк І. Гуцульські оповідання Івана Франка // Денисюк І. Невичерпність атома. Серія «Франкознавчі студії». Львів, 2001. Випуск 2.*
5. *Денисюк І. Про родово-видові особливості «Сойчиного крила» // Денисюк І. Невичерпність атома. Серія «Франкознавчі студії». Львів, 2001. Випуск 2.*
6. *Легкий М. Форми художнього викладу в малій прозі Івана Франка. Львів, 1999.*
7. *Мельник Я. Про «ангелофанію» в оповіданні І.Франка «Як Юра Шикманюк брів Черемош» // Франкознавчі студії. Збірник наукових праць. Дрогобич, 2001. Випуск 1.*
8. *Наєнко М. Іван Франко: тяжіння до модернізму. К.: Академвидав, 2006. 96 с.*
9. *Ткачук М. Естетична концепція дійсності в бориславському циклі творів І.Франка. – Тернопіль, 1992.*

Тема №3
Художня оригінальність лірики Лесі Українки

1. Питання про особливості стилю й поетичної манери Лесі Українки в критиці та літературознавстві (праці І.Франка, М.Зерова, Д.Донцова, М.Рильського, сучасних дослідників).
2. Тема «митець і його призначення, роль у суспільному житті» як центральна в художньому осмисленні поетеси («Слово, чому ти не твердая криця…», «На столітній ювілей української літератури», «Мрії», «Як я люблю оці години праці», «Ритми»).
3. Тема України, свободи й неволі в ліриці Лесі Українки («Сльози-перли», «Невільничі пісні», «Де тії струни, де голос потужний», «І ти колись боролась, мов Ізраїль»).
4. Настроєво-психологічна палітра пейзажної лірики поетеси («Зоряне небо», «Кримські спогади», «Талого снігу платочки сивенькії…», «Імпровізація»).
5. Лірика кохання та особистих втрат («Мелодії», «Уста говорять: він навіки згинув…», «Квіток, квіток, як можна більше квітів…», «Королівна», «Твої листи завжди пахнуть зів'ялими трояндами»).
6. Леся Українка – центральна постать неоромантизму в українській ліриці. Неоромантична концепція особистості. Пафос героїзму, передусім жіночого, в ліриці поетеси.

Рекомендована література

1. *Агеєва В. Поетеса зламу століть: Творчість Лесі Українки в постмодерній інтерпретації. К., 1999.*
2. *Бойко Ю. Естетичні погляди Лесі Українки та її стильові шукання // Бойко Ю. Вибрані праці. К., 1992.*
3. *Голомб Л. Символіка Старого Заповіту в творчій самосвідомості Лесі Українки як митця в країні неволі» // Голомб Л. Із спостережень над українською поезією XIX – XX століть. Ужгород: Гражда, 2005.*
4. *Голомб Л. Музично-звуковий принцип у структурі поетичних циклів Лесі Українки // Голомб Л. Із спостережень над українською поезією XIX – XX століть. – Ужгород: Гражда, 2005.*
5. *Голомб Л. Духовно-ціннісні орієнтації в художньому осмисленні Лесі Українки-лірика // Голомб Л. Новаторські тенденції і українській літературі кінця XIX – перших десятиліть XX ст. Ужгород: Гражда, 2008.*

6. *Донцов Д. Поетка українського Рісорджіменто (Леся Українка) // Українське слово… К: Рось, 1994. Кн.1.*
7. *Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Леся Українка в конфлікті міфологій. К.: Факт, 2007.*
8. *Зеров М. Леся Українка // Зеров М. Твори: У 2 т. К.: Дніпро, 1990. Т.2.*
9. *Романов С. Леся Українка і Олександр Олесь: на порубіжжі часів, світів, ідентичностей. Луцьк: Вежа-друк, 2017.*

Тема №4
Драматургія Лесі Українки («Бояриня», «Лісова пісня»)

1. Історична основа «Боярині». Проблема національної ментальності та її художнє осмислення у творі.
2. Особливості композиції драми. Роль мотиву «пасивності-зради» в розгортанні конфлікту.
3. «Бояриня» як драма характерів. Національне й загальнолюдське в образах-характерах твору. Оксана і Степан як два полюси української душі. Причини загибелі Оксани.
4. Творчий задум, джерела та жанрові особливості «Лісової пісні».
5. Поетичний хронотоп «Лісової пісні» та його філософське наповнення. Проблема людини і природи.
6. Мавка як ідеальна модель повноцінно розвиненої й духовно багатої людської особистості. Засоби умовності у творенні образу.
7. Постать Лукаша як спроба художнього осмислення трагізму психологічної роздвоєності та внутрішньої недосконалості людини.
8. Гармонія людини зі своїм «я» і світом – ключова ідея «Лісової пісні». Проблема творчості в контексті задуму драми.
9. «Лісова пісня» як узагальнене вираження неоромантичної етико-філософської концепції життя, поетичний синтез творчості Лесі Українки.

Рекомендована література

1. *Агеєва В. Поетеса зламу століть: Творчість Лесі Українки в постмодерній інтерпретації. К., 1999.*
2. *Борисюк Т. «Лісова пісня» Лесі Українки і «Затоплений дзвін» Гергарта Гауптмана // Слово і час. 1990. №3.*
3. *Гундорова Т. ПроЯвлення Слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Видання друге, перероблене та доповнене. К., 2009.*
4. *Драй-Хмара М. Бояриня // Українка Леся. Бояриня. Драматична поема. К., 1991.*
5. *Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Леся Українка в конфлікті міфологій. К.: Факт, 2007.*
6. *«Їм промовляти душа моя буде». «Лісова пісня» Лесі Українки та її інтерпретації / Упор. В. Агеєва. К., 2002.*
7. *Ковальчук О. До вивчення «Боярині» Лесі Українки // Дивослово. 1998. №10.*
8. *Коломієць В. Мотиви духовного визволення особистості й народу в поетичній драмі Лесі Українки «Бояриня» // Рідна школа. 2001. №8.*
9. *Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму. Івано-Франківськ, 2002.*
10. *Скупейко Л. Казка і міф у драмі Лесі Українки «Лісова пісня» // Слово і час. 2000. №8.*

Тема №5
Мотиви лірики Олександра Олеся

1. Неоромантизм та символізм у стильовій системі О.Олеся. Критики та літературознавці про особливості творчої манери О.Олеся (оцінки І.Франка, М.Грушевського, С.Єфремова, М.Неврлого та ін.).
2. Мотиви національного відродження та боротьби за українську державність. Відображення трагізму національної роз'єднаності й ганьби духовного рабства («Ми не кинемо зброї своєї», «Міцно і солодко…», «Яка краса: відродження країни!», «Колись здавався ти мені орлом підтятим…», «Ой була на світі удівонька», «Везли їх, зранених в борні з солдатами…»). Зрадливість недавніх спільників («Вчорашні спільники на нас здіймають зброю…», «Сміється хтось, плює нам в рани…»).
3. Настроєва та пейзажна лірика О.Олеся («З журбою радість обнялась», «Айстри», «Довго хмарами небо покрите було», «Дві хмароньки плили кудись», «Гроза пройшла… зітхнули трави», «Місяць закоханий в ніч чарівну», «В обіймах хмар мовчали скелі», «Я на камені над морем», «Не беріть із зеленого лугу верби», «В проваллі темнім, десь на дні», «Сумно і весело! Сльози і сміх!»). Символічний підтекст суб'єктивно-настроєвих та пейзажних малюнків.
4. О.Олесь – співець кохання («Ти знов прийшла», «Любов», «Чари ночі», «Хто нам казати не давав», «Ти зовсім мене не кохала…», «Вона ішла, але здавалося мені», «Люблю її, зову своєю», «Зрадила та, що любила», «Вийди, о вийди!», «Зустрітися, щоб знову розлучитись», «Коли на крилах ночі…», «Одну любив я за веселість», «Так, як Данте любив Беатріче» та ін.).
5. Мінорна тональність емігрантської лірики О.Олеся («Коли я вмер – забув, не знаю…», «О принесіть як не надію», «Коли б я знав, що розлучусь з тобою», «Народе-страднику, навчи і нас в вигнанні», «Невже прийти, вклонитись і сказати», «Моїй матері», «О недурно в скорботах ми плачемо», «Мерці»).
6. Роль Олександра Олеся в оновленні української лірики. Задушевність і щирість поетового слова.

Рекомендована література

1. *Грушевський М. Поезія Олеся // Українське слово… К: Рось, 1994. Кн.1.*
2. *Неврлий М. Олександр Олесь: Життя і творчість. К., 1994.*
3. *Петров В. Проблема Олеся // Українське слово… К: Рось, 1994. Кн.1.*
4. *Романов С. Леся Українка і Олександр Олесь: на порубіжжі часів, світів, ідентичностей. Луцьк: Вежа-друк, 2017.*
5. *Цуркан І. Лірика Олександра Олеся: поетика символізму. К.: Талком, 2019.*

Тема №6
Михайло Коцюбинський – митець імпресіонізму

1. Життєвий шлях М.Коцюбинського. Творча еволюція митця.
2. Ранні імпресіоністичні новели М.Коцюбинського («В путах шайтана», «На камені», «Цвіт яблуні»).
3. Засоби і прийоми відтворення подій 1905-1907 років у новелах «Сміх», «Persona grata», «Невідомий», «В дорозі» та ін.
4. Художня оригінальність та проблематика новели «Intermezzo».
5. Лірико-імпресіоністична повість «Тіні забутих предків». Роль пейзажу та фольклорних мотивів у втіленні задуму твору. Неоромантична концепція людини в повісті.

Рекомендована література

1. *Агеєва В. Українська імпресіоністична проза. Михайло Коцюбинський, Григорій Косинка, Андрій Головко. К., 1994.*
2. *Гундорова Т. ПроЯвлення Слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Видання друге, перероблене та доповнене. К., 2009.*
3. *Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – початку XX ст. Львів, 1999.*
4. *Кузнецов Ю. Михайло Коцюбинський і класичний психоаналіз (елементи когнітивної поетики). К.: Либідь, 2018.*
5. *Поліщук Я. І ката, і героя він любив….: Михайло Коцюбинський: літературний портрет. – К.: ВЦ «Академія», 2010.*
6. *Федоренко Є. Пошуки Михайла Коцюбинського-стиліста // Українське слово… К: Рось, 1994. Кн.1.*

Тема №7
Феміністичний дискурс ранньої прози Ольги Кобилянської

1. Літературознавство про особливості стилю О.Кобилянської.
2. Феміністична проблематика ранніх повістей О.Кобилянської «Людина» і «Царівна».
3. Тема жіночої емансипації в новелі «Valce melancolique». Засоби художнього моделювання характерів.
4. «Некультурна» – зразок новаторської лірико-психологічної новели в українській прозі зламу століть.
5. Соціально-психологічна новела «За готар». Принцип контрастного паралелізму в композиції твору. Прийоми зображення жінки-селянки.

Рекомендована література

1. *Гундорова Т. «Femina Melancholica». Стать і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської. К.: Критика, 2002.*
2. *Демченко І. Особливості поетики Ольги Кобилянської. К., 2000.*
3. *Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – початку XX ст. Львів, 1999.*
4. *Крупка М. Емансипаційні тенденції в українській жіночій прозі кінця XIX – початку XX ст.: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. К., 2004.*
5. *Науменко Н. Символіка як стильова домінанта української новелістики кінця XIX – початку XX століть. К.: НУХТ, 2005.*
6. *Українка Олеся. Малорусские писатели на Буковине // Українка Леся. Твори: В 10 т. К., 1965. Т.8.*

Тема №8
Новаторство та символізм роману «Земля» Ольги Кобилянської

1. Історія написання та реальна основа роману «Земля». «Земля» в критиці та літературознавстві.
2. Композиційна структура твору (принцип психологічної зумовленості подій, сюжет і позасюжетні елементи, образи-символи, функція пейзажу).
3. Філософські, психологічні та морально-етичні аспекти проблематики роману.
4. Образна система. Символічний образ землі та його роль у втіленні ідейного задуму повісті.

Рекомендована література

1. *Дорошко І. Влада землі – зло чи благо? // Слово і час. 1992. №8.*
2. *Демченко І. Особливості поетики Ольги Кобилянської. К., 2000.*
3. *Левченко Г. Зачарована казка життя Ольги Кобилянської: психоаналітична студія. К.: Книга, 2008.*
4. *Марків Р. Фольклорні образи та символи у повістях «Земля» та «В неділю рано зілля копала» Ольги Кобилянської // «…З його духа печаттю…»: Збірник наукових праць на пошану професора Івана Денисюка. Львів, 2001. Т.1.*
5. *Тимків Н. Своєрідність авторської позиції в повісті Ольги Кобилянської «Земля» // Дивослово. 2005. №3.*

Тема №9
Творчість Василя Стефаника і зародження експресіонізму в українській прозі

1. Особливості творчої манери В.Стефаника, інтерпретації в літературній критиці. Стильовий синкретизм у новелах «Синя книжечка», «Сама-саміська», «Катруся», «Новина», «Палій».
2. Своєрідність підходу до теми еміграції в новелі «Камінний хрест».
3. Ліризм та драматизм новели «Кленові листки».
4. Тема України та національно-визвольних змагань у новелах «Марія» та «Сини».

Рекомендована література

1. *Василь Стефаник – художник слова / Редкол. В.Грещук, В.Кононенко, С.Хороб. Івано-Франківськ, 1996.*
2. *Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – початку XX ст. Львів, 1999.*
3. *Коцюбинська М. «Безлично голі образки» і біле світло Абсолюту // Слово і час. 1992. №5.*
4. *Матвіїшин В. Український літературний європеїзм. К.: ВЦ «Академія», 2009.*
5. *Мафтин Н. «…Бо Україні потрібні її діти» (До вивчення в школі новели Василя Стефаника «Марія») // Дивослово. 1998. №8.*
6. *Піхманець Р. Із покутської книги буття. Засади творчого мислення В.Стефаника, Марка Черемшини та Л.Мартовича. К.: Темпора, 2012.*
7. *Погребенник В. Від антимілітаристського до національно-патріотичного пафосу (Вступна стаття до публікації повного тексту новели «Марія») // Дивослово. 1998. №8.*

Тема №10
Творчість Володимира Самійленка

1. Особливості творчої манери В.Самійленка у трактуванні критики та літературознавства.
2. Основні мотиви лірики В.Самійленка (громадянська, філософська, пейзажна та інтимна лірика): «Українська мова», «Вечірня пісня», «Веселка», «Україні», «Людськість», «Не вмре поезія» та інші.
3. Гумористична та сатирична лірика В.Самійленка: «Пригода», «Горе поета», «Ельдорадо», «На печі», «Патріота Іван», «Сон» та ін. Сатиричні прийоми та засоби, джерела та проблематика.

4. Сатирична поема «Гея». Суспільна та філософська проблематика твору. Відображення у поемі національної трагедії України.
5. Драма «Чураївна». Типологія сюжету. Характер конфлікту, основні засоби характеротворення образів-персонажів драми. Проблема національного характеру в творі.

Рекомендована література

1. *Голомб Л. Г. Поезія Володимира Самійленка в сучасній рецепції. Новаторські тенденції в українській літературі кінця XIX – перших десятиліть XX ст.. Ужгород: Ґражда, 2006.*
2. *Зеров М. Володимир Самійленко і український гумор // Зеров М. Твори: У 2 т. К.: Наукова думка, 1990. Т.2.*
3. *Ковалів Ю. І. Володимир Самійленко // Слово і Час. К., 2019. № 2.*
4. *Мартинюк М. І. Національна ідея в життєтворчості Володимира Самійленка: монографія. Луцьк: Твердиня, 2009.*
5. *Погребенник В. Ф. Спадкоємність українського віршового гумору і сатири: С. Руданський – В. Самійленко – П. Глазовий. Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 8: Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). 2017. Вип. 7.*
6. *Старицька-Черняхівська Л. Володимир Самійленко (Пам'яті товариша) // Старицька-Черняхівска Л. Вибрані твори. К.,2000.*
7. *Соловей Е. С. Українська філософська лірика Київ: Юніверс, 1999.*
8. *Чорнописький М. Московський імперіалізм у гротеску Володимира Самійленка // Дивослово. 2004. № 11.*
9. *Франко І. Володимир Самійленко. Проба характеристики // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. К.: Наукова думка, 1982. Т.37.*

САМОСТІЙНА РОБОТА

Підготувати конспекти вказаних праць:

1. Українка Леся. Писателі-русини на Буковині // Українка Леся. Зібрання творів: У 12 т. К.: Наукова думка, 1977. Т. 8.
2. Франко І. Володимир Самійленко. Проба характеристики // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. К.: Наукова думка, 1982. Т.37.

Есе АБО візуальний аналіз твору (на вибір)

Напишіть есе «Доля жінки-інтелігентки: минуле і сучасне (на основі творів Ольги Кобилянської та власного досвіду)» або «Чи можна пробачити зраду? (на основі творів «Бояриня» Лесі Українки та «Сойчине крило» І.Франка)»
Підготуйте візуальний аналіз твору, що входить до списку обов'язкової літератури.

Творче завдання:

Творче завдання: Що гуглили б герої творів кінця XIX – початку XX ст. ? (обираєте два будь-які твори з періоду, який ми вивчаємо, і уявляєте, які пошукові запити робили б в Інтернеті два-три головні герої (від кожного героя по чотири-п'ять запитів)

Оформити читацький щоденник (конспект прочитаних творів із паспортизацією)

Зразок оформлення щоденника:

Автор
Назва твору
Рік написання/видання
Жанр
Тема
Ідея
Проблематика
Головні персонажі
Короткий зміст

ТОП-5

Складіть список «П'ять творів літератури кінця XIX – початку XX століття, які варто прочитати». Обґрунтуйте свій вибір.

ЗРАЗКИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1) Назвіть справжнє прізвище Олександра Олеся:
а) О.Кандиба; б) П.Рудченко; в) М.Фітільов; г) П.Губенко.

2) «Будь мечем моїм!» Так звертається ліричний герой поезії О.Олеся до:
а) до думки; б) до кохання; в) до слова; г) до народу.

3) Із якого літопису М.Вороний взяв легенду, що послужила основою поеми «Євшан-зілля»?
а) «Повісті минулих літ»; б) «Київського літопису»; в) «Галицько-Волинського літопису»; г) «Літопису Самовидця».

4) Уривок «В вигнанні дні течуть, як сльози, Думки в вигнанні сплять, як мертві, Солодкі спогади сичать, як змії, Душа ридає, як дитина» будується на:
а) Синекдосі та анафорі; б) Метонімії та епіфорі; в) Метафорі та порівнянні; г) Метафорі та епітеті

5) Який із названих віршів О.Олеся називають «гімном коханню»?
а) «Чари ночі»; б) «Яка краса: відродження країни»; в) «Казка ночі»; г) «Я закоханий…Люблю!»

6) Вкажіть твір, яким дебютував В.Винниченко:
а) «Краса і сила»; б) «Голота»; в) «Федько-халамидник»; г) «Кумедія з Костем».

7) У якому творі зображені трагічна доля талановитої співачки з народу, доведеної тяжкими обставинами життя до самогубства?
а) «Перехресні стежки» І.Франка; б) «Некультурна» О.Кобилянської; в) «Талант» С.Васильченка г) «Чорна Пантера і Білий Медвідь» В.Винниченка

8) Новела «Intermezzo» М.Коцюбинського:
а) пригодницька; б) фантастична; в) автобіографічна; г) документальна

9) У драмі-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки оспівано красу:
а) Поділля; б) Полісся; в) Буковини; г) Слобожанщини.

10) Яка новела В.Стефаника розповідає про трагічну долю дітей-сиріт під час Першої світової війни?
а) «Сини»; б) «Діточа пригода» в) «Марія»; г) «Катруся».

11) Яку біблійну історію використала О.Кобилянська у романі «Земля»?
а) про Каїна і Авеля; б) про Адама і Єву; в) про Ноя; г) про Юду.

12) У якій поезії О.Олеся ліричний герой закликає втішатися кожною хвилиною, «ловити летючу мить життя»?
а) «З журбою радість обнялась»; б) «Айстри»; в) «Чари ночі»; г) «Яка краса: відродження країни!».

13) З ким танцював на лісовій поляні Іван Палійчук, персонаж повісті М.Коцюбинського «Тіні забутих предків»?
а) з Палагною; б) з нявкою; в) з Марічкою; г) з чугайстром.

14) Вкажіть історичні джерела драми Лесі Українки «Бояриня»:
а) Хмельниччина; б) часи Івана Мазепи; в) доба Руїни; г) Князівська доба.

15) Головний герой роману «Перехресні стежки» І.Франка Євген Рафалович намагається організувати у повіті:
а) народне віче; б) загальний страйк; в) масовий виїзд за кордон; г) втечу молодих хлопців з війська.

16) Василь Стефаник прославився в українській літературі як майстер:
а) історичного роману; б) притчового оповідання; в) психологічної новели; г) ліричних відступів в епічному творі.

17) Яка з цих новел М.Коцюбинського належить до дитячої прози?
а) «Цвіт яблуні»; б) «В дорозі»; в) «Intermezzo»; г) «Харитя»

18) Хто з названих письменників випадає з логічного ряду?
а) В.Винниченко; б) П.Куліш; в) М.Коцюбинський; г) В.Стефаник.

19) Вкажіть персонажів драми Лесі Українки «Бояриня»:
а) Іван, Аннушка, Оксана; б) Лукаш, Мавка, дядько Лев; в) Рита, Корній, Сніжинка; г) Дон Жуан, командор, Анна.

20) В українській літературі В.Стефаник відомий насамперед як:
а) романтик; б) реаліст; в) символіст; г) експресіоніст.

21) Хто автор сатиричних поезій «Ельдорадо», «На печі», «Патріота Іван»?
а) О.Олесь; б) І.Франко; в) М.Вороний; г) В.Самійленко.

22) З якого твору В.Стефаника взято уривок: «Гостей у Івана повна хата, ґазди і ґаздині. Іван спродав усе, що мав, бо сини з жінкою наважилися до Канади, а старий мусив укінці податися. Спросив Іван ціле село»?
а) «Виводили з села»; б) «Синя книжечка»; в) «Камінний хрест»; г) «Новина».

23) За жанром «Царівна» О.Кобилянської:
а) психологічна повість; б) лірична новела; в) історичний роман; г) «дитяче» оповідання.

24) У якому творі Лесі Українки один із героїв співає пісню, у котрій є такі слова: «В мужика землянка вогка, В пана хата на помості; Що ж, недарма, люди кажуть, Що в панів біліші кості»?
а) «Поет під час облоги»; б) «Давня казка»; в) «Камінний господар»; г) «Бояриня».

25) Вкажіть персонажів драми Володимира Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь»:
а) Іван, Аннушка, Оксана; б) Лукаш, Мавка, дядько Лев; в) Рита, Корній, Сніжинка; г) Дон Жуан, командор, Анна.

26) Причиною еміграції Олександра Олеся в 1919 році стало:
а) Пошук кращого життя; б) Бажання творчої реалізації; в) Поразка національно-визвольних змагань українців; г) Навчання у Празькому університеті

27) Олександр Олесь є представником:
а) Імпресіонізму; б) Експресіонізму; в) Символізму; г) Неореалізму

28) У вірші «Десять літ» О.Олеся розкривається мотив:
а) Тривалого перебування на еміграції; б) Довгої розлуки з коханою; в) Тривалої боротьби українського народу за свободу; г) Багатогранності поетичного слова

29) Державний гімн Франції «Марсельєза» згадується в поезії О.Олеся:
а) «Яка краса: відродження країни»; б) «Воля!? Воля!? Сниться може?»; в) «Ми не кинемо зброї своєї…»; г) «Колись здавався ти мені орлом підтятим»; д) «Лебідь»

30) Яку стилістичну фігуру використано в рядку «Тепер я вірю в диво з див»:
а) Інверсію; б) Тавтологію; в) Оксиморон; г) Антитезу; д) Градацію

31) Слова «Моя девіза: йти за віком і бути цілим чоловіком!» взяті з поезії М.Вороного:
а) «Старе місто»; б) «Палімпсест»; в) «Іванові Франкові»; г) «Євшан-зілля»

32) У якому творів М.Вороного ліричний герой вже три роки не може забути коханої:
а) «Євшан-зілля»; б) «Палімпсест»; в) «Іванові Франкові»; г) «На свято відкриття пам'ятника Іванові Котляревському»

33) Укажіть серед названих твори М.Коцюбинського:
а) «Неробочий Грицько Кривий», «Ясновельможний сват»; б) «Новина», «Синя книжечка; в) «Ріпник», «Грицева шкільна наука» г) «В дорозі», «Подарунок на іменини»

34) У збірці «З вершин і низин» І.Франка переважає:
а) інтимна лірика; б) громадянська лірика; в) пейзажна лірика; г) філософсько-медитативна лірика.

35) Вкажіть вірш І.Франка, більшість строф якого розпочинається анафорою «Ти, брате…»:
а) «Декадент»; б) «Сідоглавому»; в) «Каменярі»; г) «Великі роковини».

36) Вкажіть поезії І.Франка, що належать до циклу «Веснянки»
а) «Гімн», «Каменярі»; б) «Сідоглавому», «Декадент»; в) «Чого являєшся мені…», «Червона калино, чого в лузі гнешся?»; г) «Гримить», «Дивувалась зима».

37) Лист для Массіно з новели «Сойчине крило» І.Франка надійшов з міста:
а) Париж; б) Порт-Артур; в) Мукден; г) Варшава.

38) «Скотиною в людській подобі» у романі І.Франка «Перехресні стежки» названо:
а) Стальського; б) Шнадельського; в) Барана; г) Вагмана.

39) Якою була тема докторської дисертації І.Франка?
а) «Наймичка» Тараса Шевченка; б) «Варлаам та Йоасаф» – старохристиянський духовний роман та його літературна історія; в) «Література, її завдання та найважніші ціхи»; г) «Студії над українськими народними піснями».

40) Яка з цих рис НЕ характерна для збірки «З вершин і низин І.Франка:
а) образ героя-альтруїста; б) соціальний песимізм; в) публіцистичність та агітаційність; г) закличність.

СПИСОК ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

Іван Франко (1856-1916)

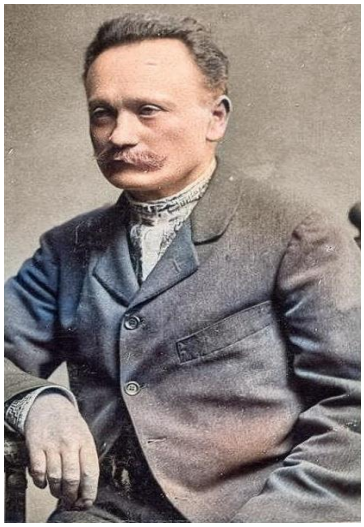

поеми «Смерть Каїна», «Мойсей»; *роман* «Перехресні стежки»; *повість* «Захар Беркут», *новели та оповідання*: «Добрий заробок», «Свинська конституція», «Оловець», «Грицева шкільна наука», «Отець-гуморист», «Терен у нозі», «Як Юра Шикманюк брів Черемош», «Батьківщина», «Сойчине крило»; *драма* «Украдене щастя»; *поезії* «Каменярі», «Гімн», «Дивувалась зима», «Гримить», «Тричі мені являлася любов», «Чого являєшся мені у сні?», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня…», «Не пора», «Сідоглавому», «Великі роковини», притчі зі збірки «Мій Ізмарагд»

Леся Українка (1871-1913)

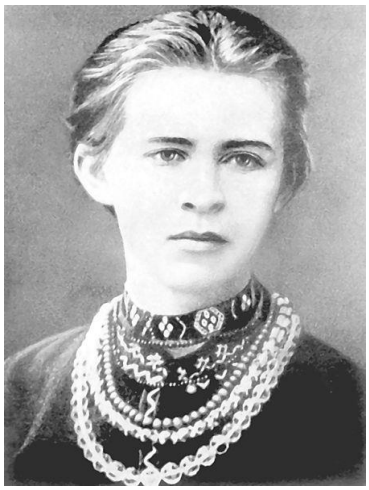

поезії «Contra spem spero», «На столітній ювілей української літератури», «Досвітні огні», «Мелодії», «І ти колись боролась, мов Ізраїль», «Невільничі пісні», «Порвалася нескінчена розмова», «Талого снігу платочки сивенькії», «Дим», «Твої листи завжди пахнуть зів'ялими трояндами», «Мріє, не зрадь!»; *поема* «Давня казка»; *драми* «Бояриня», «Лісова пісня», «Камінний господар»

Володимир Самійленко (1864-1925)

поезії «Україні», «Українська мова», «Ельдорадо», «Патріота Іван», «Сон», «На печі», «Мрія бюрократа», «Дума-цяця», «На роковини смерті Шевченка», «Веселка»

Микола Вороний (1871-1938)

поема «Євшан-зілля», *поезії* «Іванові Франкові. Відповідь на його Посланіє», «На свято відкриття пам'ятника Іванові Котляревському», «Старе місто», «За Україну…», «Палімпсест», «Молодий патріот»

Олександр Олесь (1878-1944)

поезії «З журбою радість обнялись», «Айстри», «Чари ночі», «Яка краса: відродження країни», «І ви покинули…», «Колись здавався ти мені орлом підтятим», «Везли їх, зранених в борні з солдатами», «Ми не кинемо зброї своєї…», «Будь мечем моїм!», «Десять літ», «Воля!? Воля!? Сниться може?», «Кому повім печаль мою…», «Коли б я знав, що розлучусь з тобою», «Лебідь», «В вигнанні дні течуть, як сльози…»

Михайло Коцюбинський (1864-1913)

новели «Харитя», «Ялинка», «Лялечка», «На камені», «Цвіт яблуні», «Невідомий», «Intermezzo», «В дорозі»; *повісті* «Тіні забутих предків», «Fata morgana»

Володимир Винниченко (1880-1951)

оповідання «Голод», «Кумедія з Костем», «Федько-халамидник», «Студент»; «Малорос-європеєць», «Уміркований та щирий», «Момент», «Салдатики», *повість* «Голота», *драма* «Чорна Пантера і Білий Медвідь»

Ольга Кобилянська (1863-1942)

повість «Царівна», *новели* «Битва», «Некультурна», «Valse melancolique», «За готар», «Банк рустикальний», «Лист засудженого вояка до своєї жінки»; *роман* «Земля»

Василь Стефаник (1871-1936)

новели «Синя книжечка», «Катруся», «Виводили з села», «Стратився», «Камінний хрест», «Кленові листки», «Сама-саміська», «Новина», «Марія», «Сини».

Тимофій Бордуляк (1863-1936)

оповідання «Для хорого Федя», «Іван Бразилієць», «Дай, Боже, здоровля корові».

Архип Тесленко (1882-1911)

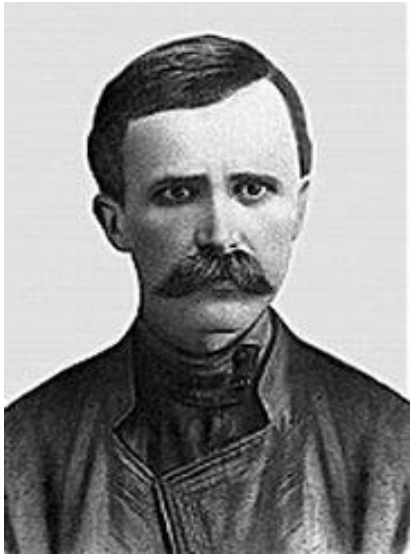

оповідання «Школяр», «За пашпортом», *повість* «Страчене життя»

Лесь Мартович (1871-1916)

оповідання «Мужицька смерть»

Осип Маковей (1867-1925)

оповідання «Як я продавав свої новели», «Як Шевченко шукав роботи»

Степан Васильченко (1879-1932)

оповідання «Свекор», «Басурмен», «На хуторі», «Талант»

Богдан Лепкий (1872-1941)

оповідання «Для брата», «Кара», «Гусій», «Звичайна історія»

КОМПЛЕКС КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

1. Стильові течії раннього українського модернізму
2. Характеристики неоромантизму як провідної стильової течії українського модернізму. Представники неоромантизму.
3. Особливості розвитку літературного процесу в Україні наприкінці XIX – початку XX ст.
4. Специфіка українського модернізму. Відмінність явища модернізму в українській та європейській літературах.
5. Проблематика поеми І. Франка «Смерть Каїна».
6. Творча еволюція І. Франка-поета (від збірки «З вершин і низин» до збірок «Із днів журби» та «Semper tiro»).
7. Засоби творення образу Мойсея в однойменній філософській поемі І. Франка.
8. Проблема виховання та освіти в оповіданнях І. Франка про дітей та школу («Оловець», «Грицева шкільна наука», «Отець-гуморист» та інші)
9. Сатирична спрямованість реалістичних оповідань І. Франка «Свинська конституція» та «Добрий заробок».
10. Проблема життєвого вибору в драмі І. Франка «Украдене щастя».
11. Образ Євгена Рафаловича з роману І. Франка «Перехресні стежки» як представника української інтелігенції нового покоління.
12. Жанрово-стильові особливості повісті-новели І. Франка «Сойчине крило».
13. Філософська проблематика «гуцульських» новел І. Франка («Терен у нозі», «Як Юра Шикманюк брів Черемош»).
14. Проблема історичної пам’яті в поемі М. Вороного «Євшан-зілля».
15. Основні мотиви лірики Лесі Українки.
16. Тема української мови в поезії В.Самійленка «Українська мова».
17. Мотиви і поетика лірики В. Самійленка.
18. Викриття псевдопатріотизму частини української інтелігенції в поезії В. Самійленка («Патріота Іван», «На печі», «Сон»).
19. Поетика та стильові особливості лірики Лесі Українки.
20. «Давня казка» Лесі Українки як зразок неоромантичної поеми.
21. Ідея вічності духовних скарбів у драмі-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня».
22. Образи Лукаша і Мавки у драмі-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки як втілення двоєдиної сутності людини.
23. Тема національної неволі у драмі Лесі Українки «Бояриня».
24. Проблема свободи людської особистості у драмі Лесі Українки «Камінний господар».
25. Основні мотиви лірики Олександра Олеся.
26. Ідейно-стильові особливості поезії Олександра Олеся.
27. Мотив національного відродження у творчості Олександра Олеся («Колись здавався ти мені орлом підтятим», «Яка краса: відродження країни», поема «Княжа Україна»).
28. Оповідання М. Коцюбинського на «дитячу» тематику («Харитя», «Ялинка»).
29. Психологічний імпресіонізм новел М. Коцюбинського «Лялечка», «На камені», «Невідомий».
30. Проблема психологічної роздвоєності митця в новелі «Цвіт яблуні» М.Коцюбинського.

31. Жанрово-стильові особливості та проблематика новели М. Коцюбинського «Intermezzo».
32. Конфлікт між обов’язком та почуттям в новелі М. Коцюбинського «В дорозі».
33. Гуцульський колорит та стильовий синкретизм повісті «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського.
34. Міфологізм та фольклоризм повісті ««Тіні забутих предків» М. Коцюбинського.
35. Майстерність «дитячих» оповідань В. Винниченка («Кумедія з Костем», «Федько-халамидник»).
36. Новаторство та неореалізм малої прози В. Винниченка («Студент», «Голод», «Уміркований та щирий»).
37. Відображення подій революції у творчості В. Винниченка (новели «Студент», «Момент», «Салдатики»).
38. Конфлікт родинного обов’язку і творчого покликання у драмі В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь».
39. Прийоми характеротворення у драмі В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь».
40. Новаторство ранніх феміністичних повістей О. Кобилянської («Людина», «Царівна»).
41. Тема жіночої емансипації у прозі О. Кобилянської («Людина», «Царівна», «Некультурна» та «Valce melancolique»).
42. Проблематика роману О. Кобилянської «Земля».
43. Символізм та психологізм роману О. Кобилянської «Земля».
44. Образна система роману О. Кобилянської «Земля».
45. Тема війни у новелістиці О. Кобилянської («Лист засудженого вояка до своєї жінки»).
46. Типи інтелігентних жінок-емансипаток у новелі О.Кобилянської «Valce melancolique».
47. Експресіонізм як стильова течія українського модернізму. Представники експресіонізму.
48. Поєднання соціальної та екзистенційної проблематики у новелі В. Стефаника «Синя книжечка».
49. Ідейно-художня своєрідність новелістичної дилогії В. Стефаника «Виводили з села» і «Стратився».
50. Тема еміграції в новелі В. Стефаника «Камінний хрест».
51. Екзистенційна проблематика новелістики В. Стефаника («Новина», «Катруся», «Сама-саміська»).
52. Експресіоністична поетика новели В. Стефаника «Новина».
53. Відображення національно-визвольних змагань у новелах В. Стефаника «Марія» та «Сини».
54. Тема еміграції у творчості Т. Бордуляка («Іван Бразилієць»).
55. Реалізм малої прози Т. Бордуляка («Для хорого Федя», «Дай, Боже, здоровля корові»).
56. Трагічна доля сільської інтелігенції у повісті «Страчене життя» А. Тесленка.
57. Реалізм та психологізм новелістики А. Тесленка («Школяр», «За пашпортом»).
58. Гумористичне спрямування дитячих новел С. Васильченка («Свекор», «Басурмен»).
59. Образи народних учителів у повісті С. Васильченка «Талант».
60. Тематична та стильова різноманітність новелістики Б.Лепкого («Для брата», «Кара»).

ГЛОСАРІЙ

Алюзія (allúzió, rejtett idézés) – художньо-стилістичний прийом, натяк, відсилання до певного літературного твору, сюжету чи образу, а також історичні події з розрахунку на ерудицію читача, покликаного розгадати закодований зміст.

Дилогія (**dilógia**) – два самостійні твори, поєднані спільним ідейним задумом, героєм, зображенням певних явищ. Водночас кожен з них може мати свою сюжетно-композиційну лінію. Зразком дилогії є новели В.Стефаника «Виводили з села» та «Стратився».

Драматична поема (**verses dráma**) – літературний жанр, що поєднує ознаки драматургії та ліро-епічної поезії. Основу драматичної поеми складає конфлікт, гостре протистояння ідей. Для драматичної поеми НЕ притаманні побутовізм, призеленість, вона тяжіє до романтичної окриленості, фантастики, символічних картин і образів, філософських узагальнень. В українській літературі остаточно цей жанр утвердився завдяки Лесі Українці («Кассандра», «Бояриня», «Адвокат Мартіан», «Осіння казка» та ін.)

Експресіонізм (expresszionizmus)– стиль у мистецтві та літературі, який зосередив увагу на трагічності людської долі в жорстокому світі. Це завдання потребувало нової художньої мови великої виражальної сили, бо митці відкидали все другорядне, неістотне, прагнули проникнути в глибинну суть життя, приховану за поверхневим шаром «видимостей». Тому свої уявлення про дійсність експресіоністи намагалися виразити в узагальнених абстрактних (символічних) образах. Експресіоністи велику роль надавали інтуїтивному пізнанню, а завдання мистецтва вбачали у вираженні прихованого через явне, внутрішнього через зовнішнє, у збагаченні свідомого пізнання інтуїтивним. Експресіоністи розробляють новий тип психологізму, звертають увагу на прості характери. Однією з основних тем експресіонізму є пошук витоків людського зла, проблема вини і кари, сенс страждання і смерті людини. В українській літературі засновником експресіонізму вважається В.Стефаник.

Екскурс (irodalmi barangolás) – у літературному творі висвітлення додаткових, побічних питань. Визначається часовий екскурс (заглиблення у минуле чи майбутнє) та просторовий екскурс (перенесення в інший краєвид, країну тощо); здійснюється за допомогою введення в художній текст додаткових епізодів, вставних новел, нових персонажів, авторських ретроспекцій тощо.

Імпресіонізм (impresszionizmus) – стиль у мистецтві та літературі, який полягає у витонченому відтворенні особистих вражень та спостережень, мінливих миттєвих відчуттів і переживань з урахуванням об’єктивної реальності. У європейському художньому контексті імпресіонізм був перехідною ланкою від реалізму до модернізму, межував з натуралізмом та символізмом. Сформувався у другій половині XIX ст. на теренах французького малярства. Для імпресіонізму в літературі властиві послаблення композиційних нормативів, часової тяглості оповіді, причиново-наслідкових настанов сюжетотворення, епізодичність та фрагментарність опису, укрупнена деталь, часто вихоплена навмання з потоку вражень, яка могла вказувати на глибокий прихований, на перший погляд, сенс. Відбувалися зрушення специфіки епічних жанрів, що зазнавали ліризації, більшого використання прийомів внутрішнього монологу.

Модернізм (modernizmus) – це узагальнюючий термін для позначення новаторських явиш у мистецтві в останній третині XIX – першій половині XX ст. Ці тенденції орієнтували на принцип самодостатності творчості, на естетизацію краси та неміметичні здебільшого форми художнього осмислення. Для модернізму характерні зосередження на людській особистості, визнання важливості інтуїтивного пізнання, поглиблений психологізм та суб’єктивність.

Натуралізм (**naturalizmus**) – літературний напрям, який характеризують об'єктивістське, фактографічне відтворення довкілля, тяжіння до ілюзійного мімезису, пояснення зумовленості характеру людини соціально-біологічними чинниками, зображення «грубих шматків життя». Цим натуралізм відрізнявся від близького йому реалізму, який визнавав вплив на особу соціально-матеріального оточення. Натуралізм протистояв не лише інерції романтизму, а й тенденціям містицизму, католицизму, обстоював потребу «наукового погляду» на життя з його часто грубими формами.

Новела (**novella**) – з італ. novella – новина, зразок малого прозового жанру, якому притаманні незвичайність, оригінальність явиша, шо описується, гострота сюжетної побудови, відточеність та лаконічність стилю, несподіваний фінал. У період кінця XIX – початку XX століття спостерігається тематичне та стилістичне урізноманітнення цього жанру, виникає велика кількість різновидів новели.

Оповідання (**elbeszélés**) – невеликий за розміром епічний жанр художньої літератури, сюжет якого заснований на певному (іноді кількох) епізоді з життя одного (іноді кількох) персонажа. Сюжет, як правило, однолінійний, чіткий за побудовою, зі збереженням причинно-часової послідовності. Характери здебільшого показані у сформованому вигляді. Від новели відрізняється більш докладною манерою розповіді, меншою гостротою конфлікту, наявністю більшої кількості описів, роздумів, відступів. Термін «оповідання» в українську літературу чи не вперше ввела Марко Вовчок, яка видала свої твори під назвою «Народні оповідання» (1857). Оповідання має чимало жанрових різновидів (соціально-побутове, соціально-психологічне, соціально-політичне тощо).

Повість (**kisregény**) – прозовий твір, більший за обсягом від оповідання, менший від роману, що має однолінійний сюжет, головних і другорядних персонажів. Повість відзначається поглибленим їх змалюванням, описами, загостреною проблематикою, авторськими відступами. У повісті, на відміну від роману, сюжет переважно акцентований на аналізі одного чи кількох конфліктів, охоплює незначну кількість епізодів, характеризується повільним розвитком дії, рівним ритмом розповіді, відносною простотою композиції.

Притча (**példabeszéd**) – повчальна алегорична оповідь, в якій фабула підпорядкована моралізаційній частині твору. На відміну від багатозначності тлумачення байки, у притчі зосереджена певна дидактична ідея.

Реалізм (**realizmus**) – конкретно-історичний напрям у літературі і мистецтві XIX століття, в якому надавали переваги пізнанню, об'єктивному розкриттю сутнісних явищ «прозово організованої дійсності» та детермінованої нею особистості. Визначальними для реалізму є поняття «правда», «правдоподібність», «істина», «достовірність», «об'єктивність». На відміну від романтизму, який зосереджував увагу на внутрішньому світі людини, для реалізму стала визначальною проблема взаємин людини і довкілля, впливу соціально-історичних обставин на формування духовного світу (характеру) особистості. На формуванні світогляду реалізму позначилася теорія позитивізму, розвиток природничих і суспільних наук.

Ремінісценція (**reminiszcencia**) – відчутний у літературному творі відгомін іншого літературного твору. Проявляється у подібності композиції, стилістики, фразеології. Ремінісценція – це здійснюване автором нагадування читачеві про більш ранні літературні факти та їх текстові компоненти. За своєю функцією ремінісценція подібна до стилізації та алюзії. Однак, на відміну від них, загалом не усвідомлена автором – виникає внаслідок сильного впливу на нього творів інших письменників.

Ретардація (retardáció, késleltetés) – композиційний прийом, властивий епічним та драматичним творам; гальмування прямого розвитку сюжетної дії, уповільнення розповіді про зображувану подію. Досягається позасюжетними компонентами: ліричними

(авторськими) відступами, філософськими, публіцистичними роздумами, екскурсами в минуле (запровадження кріпаччини в романі «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»), зверненням автора до читача або літературного персонажа (застереження Пилипкові в оповіданні «Морозенко» Панаса Мирного), статичними описами, розмаїтими передісторіями і між історіями, спогадами героїв. Таку ж функцію виконують вставні епізоди, сни (сон Нимидори в «Миколі Джері» І.Нечуя-Левицького), повтори тощо.

Ретроспекція (**visszatekintés**) – пригадування подій, колізій, що передували моментові фабули, в якому перебуває оповідач або персонаж епічного твору; одна з форм психологічного аналізу, з допомогою якої твориться художній час.

Розповідач або Наратор (**elbeszélő, narrátor**) – різновид літературного суб'єкта, вигадана автором особа, від імені якої в епічному творі він зображує події та людей, формує літературний текст як уявний світ. Тип розповідача залежить від жанру та його історичного розвитку, зокрема реалістичному роману XIX століття був притаманний класичний тип розповідача – всевідного, категоричного у своїх судженнях. Українське літературознавство розрізняє терміни «розповідач» та «оповідач» за граматичним представленням у розповіді: оповідач виступає у формі першої особи, розповідач – у формі третьої особи.

Роман (**regény**) – великий за обсягом епічний твір, для якого характерне панорамне зображення дійсності, багатоплановість на фабульному та сюжетному рівнях розвитку поліфонічних ліній, ускладнений хронотоп, поліфонічна, часто уповільнена розповідь, супроводжувана художнім висвітленням актуальних проблем зовнішнього та внутрішнього світу.

Символізм (**szimbolizmus**) – стиль у мистецтві та літературі, основою якого є символізація явищ чи предметів зовнішнього життя для глибшого зрозуміння внутрішнього світу особистості. Засновниками символізму вважають Е.По та Шарля Бодлера. У 80-90-х рр. XIX ст. у Франції з'являється цілий ряд символістів – Поль Верлен, Артюр Рембо, Стефан Маларме, в Італії – Габріель Данунціо, у Бельгії – Моріс Метерлінк, в Англії – Оскар Уайльд та інші. Символісти багато уваги приділяють асоціативному мисленню, звертаються до екзотичних та заборонених тем, досліджують позасвідоме, прагнуть вирватися за рамки повсякденного, матеріального буття. В українську літературу символізм прийшов із Польщі, найбільше проявився у творчості представників «Молодої Музи» та О.Кобилянської.

ЛІТЕРАТУРА

Підручники, посібники:

1. Історія української літератури XIX ст.: У 2 кн. / За ред. М.Жулинського. К.: Либідь, 2005. Кн. 2.
1. Історія української літератури: кінець XIX – початок XXI ст.: підручник: У 10 т. / Ю.Ковалів. К.: ВЦ «Академія», 2013. Т.1., Т.2.
2. Єфремов С. Історія українського письменства. К., 1995.
3. Жулинський М. Слово і доля: Українські письменники XIX – XX ст.: Навчальний посібник. К., 2002. 640 с.
4. Жулинський М. Українська література творці і твори (Тексти): учням, абітурієнтам, студентам, учителям. К.: Либідь, 2011. 1152 с.
5. Ушкалов Л. Що таке українська література? Львів: Видавництво Старого Лева, 2015.

«Історія української літератури: кінець XIX – початок XX століття» / Ukrán irodalomtörténet: a XIX. század vége – a XX. század eleje: методичні вказівки до практичних і семінарських занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання, освітня програма: «Середня освіта (Українська мова і література)», галузь знань: «01 Освіта/Педагогіка», спеціальність(спеціалізація): «014 Середня освіта (014.01 Українська мова і література)» / Розробники: Олександр Кордонець та Тетяна Вайдич. – Берегове: ЗУІ ім. Ференца Ракоці II, 2023. – 32 с. (українською мовою).

Методичні вказівки призначені для більш ефективної організації роботи на практичних заняттях з дисципліни «Історія української літератури (кінця XIX – початку XX століття)» здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання, які навчаються на спеціальності (спеціалізації) «014 Середня освіта (014.01 Українська мова і література)». У роботі матеріал структуровано за тематичним принципом до кожного заняття у відповідності до освітньо-професійної програми, навчального плану, робочої програми дисципліни «Історія української літератури (кінця XIX – початку XX століття)».

Виробничо-практичне видання

«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ: КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ» / UKRÁN IRODALOMTÖRTÉNET: A XIX. SZÁZAD VÉGE – A XX. SZÁZAD ELEJE

Методичні вказівки до практичних (семінарських) занять

2023 р.

Затверджено до використання у навчальному процесі на засіданні кафедри філології ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ (протокол №6 від 25 квітня 2023 року)

Розглянуто та рекомендовано Радою із забезпечення якості вищої освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ (протокол №8 від 19 травня 2023 року)

Рекомендовано до видання в електронній формі (PDF) рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ (протокол №5 від 24 травня 2023 року)

Підготовлено до видання в електронній формі (PDF) кафедрою філології спільно з Видавничим відділом Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ

Розробники методичних вказівок:

Олександр КОРДОНЕЦЬ – кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ

Тетяна ВАЙДИЧ – магістр філології, старший викладач кафедри філології Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ

Рецензенти:

Оксана КУЗЬМА – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури філологічного факультету Ужгородського національного університету

Єлизавета БАРАНЬ – доктор філософії у галузі гуманітарних наук за спеціальністю «Філологія», доцент кафедри філології Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ

Відповідальні за випуск:

Аніко БЕРЕГСАСІ – доктор габілітований у галузі гуманітарних наук, доцент, завідувач та професор кафедри філології Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ

Олександр ДОБОШ – начальник Видавничого відділу ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ

За зміст методичних вказівок відповідальність несуть розробники.

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua) *Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 7637 від 19 липня 2022 року*

Шрифт «Times New Roman». Розмір сторінок методичних вказівок: А4 (210х297мм).
Обсяг в авторських аркушах 1,85 (74 021 знаків із пробілами)